

II.

Uplatnění směňky v nalézacím řízení

Řízení o zaplacení směnečného nároku jest zahájeno jako každé jiné sporné řízení – doručením žaloby soudu.

Samotný úvod řízení o zaplacení směnečného nároku se nijak neodlišuje od jakéhokoli jiného sporného řízení. Soud vyřeší případné vady žaloby (návrhu na vydání směnečného platebního rozkazu) a vypořádá se s procesními podmínkami. Těmito dvěma procesními kroky se nebudu nijak podrobně zabývat, jelikož nevykazují žádná specifika, jsou však nedílnou součástí řízení o zaplacení směnečného nároku, zařazení jejich stručného popisu tudíž považuji za nezbytné.

Posouzení žaloby

Po zahájení řízení soud posoudí žalobu a v případě, že je tato stížena vadami, které brání její projednatelnosti postupuje podle ustanovení § 43 OSŘ a vyzve žalobce k opravě nebo doplnění podání. Ve výzvě soud žalobci stanoví lhůtu k opravě či doplnění a současně žalobce poučí o faktu, jak má být oprava či doplnění podání uskutečněno. Ve stejné výzvě soud žalobce poučí, že v případě neodstranění vad žaloby bude podání odmítnuto.

Nejsou-li vady žaloby odstraněny a v řízení nelze pro tyto vady (vadu) pokračovat, soud žalobu usnesením odmítne. **DOPL – co dál – doplnit podrobnosti dle 43**

? odvolání

Právní mocí usnesení o odmítnutí žaloby řízení končí.

Posouzení procesních podmínek

Další krok soudu směřuje k posouzení procesních podmínek (podmínek řízení). Jsou-li tyto dány soud může v řízení bez dalšího přikročit k meritornímu projednání uplatněného směnečného nároku.

Nejsou-li dány procesní podmínky, soud posoudí, zda lze nedostatek procesních podmínek odstranit či nikoli. Nelze-li tento nedostatek odstranit, soud řízení usnesením zastaví. Jedná-li se o odstranitelný nedostatek procesních podmínek vyvine soud odpovídající iniciativu k jejich odstranění. **DOPL stručný popis co bude dělat** Od okamžiku zjištění nedostatku procesních podmínek do jejich odstranění či zjištění, že tento nedostatek nebude odstraněn soud, může soud pokračovat v řízení, nemůže však vydat meritorní rozhodnutí; nemůže tedy vydat směnečný platební rozkaz; další pokračování v řízení tedy připadá v úvahu jen v podobě posuzování předpokladů pro vydání směnečného platebního rozkazu nebo v nasměrování řízení k projednání věci v prostém nalézacím řízení. Soud však nemusí v řízení nutně aktivně pokračovat, během mezičasu potřebného k případnému odstranění nedostatku procesních podmínek soud nemusí vyvíjet žádnou další

procesní aktivitu a po uskutečnění odpovídajících opatření může jen čekat, zda nedostatek procesních podmínek bude či nebude odstraněn. Nepodaří-li se nedostatek procesních podmínek odstranit, soud řízení usnesením zastaví.

? odvolání

Právní mocí usnesení o zastavení řízení toto řízení končí.

Další postup v řízení

Je-li v nalézacím soudním řízení uplatněn směnečný nárok, může se řízení ubírat dvojným směrem – soud uplatněný nárok vyřídí ve směnečném rozkazním řízení (podle § 175 OSŘ se jedná o směnečné nebo šekové rozkazní řízení, protože však řízení o zaplacení šeku účastníci nevedou, případně téměř nevedou a protože je tato publikace věnována uplatnění směnečného nároku v soudním řízení, budu pro zjednodušení dále používat pojem směnečné rozkazní řízení), nebo nárok projedná v prostém nalézacím řízení.

Fakt, zda je uplatněný směnečný nárok projednán ve směnečném rozkazním nebo prostém řízení, má zásadní vliv na procesní práva a povinnosti účastníků řízení a v praktické rovině poměrně často i na výsledek řízení. Vydá-li soud směnečný platební rozkaz, je řízení tímto rozhodnutím ve vztahu k žalovanému zkoncentrováno a možnosti žalovaného při uplatnění procesní obrany jsou značně limitovány. Podrobnosti ke koncentraci řízení navozené směnečným platebním rozkazem uvedu dále v textu v kapitole věnované koncentraci řízení.

Volba dalšího vývoje řízení o zaplacení směnky je na soudci. Soud o dalším postupu v řízení rozhodne nikoli na základě libovůle, ale na základě faktu, zda jsou splněny předpoklady pro rozhodnutí směnečným platebním rozkazem či nikoli. Jsou-li tyto předpoklady naplněny, vydá soud směnečný platební rozkaz. Není-li dán kterýkoli z předpokladů pro vyřízení věci ve směnečném rozkazním řízení, nařídí soud jednání. Soud tedy ve vztahu k formě meritorního rozhodnutí a způsobu projednání věci nemá možnost volby. Posouzení faktu, zda jsou naplněny předpoklady pro rozhodnutí v rozkazním řízení, je zcela na zvážení soudu.

Rozhodnutí soudu ohledně formy meritorního rozhodnutí a tím i způsobu projednání věci je nevratné. Nařídí-li soud jednání, nemůže již vydat směnečný platební rozkaz. Po vydání a doručení směnečného platebního rozkazu může být také nařízeno jednání, jedná se však již o jednání námitkové, tedy jednání nařízení k projednání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu.

Směnečný platební rozkaz má povahu zvláštní formy rozhodnutí. Soud je v důsledku této skutečnosti oprávněn vydat směnečný platební rozkaz jen v případě, že tak stanoví zákon. OSŘ v ustanovení § 175 zakotvuje předpoklady pro vydání směnečného platebního rozkazu takto soud vydá směnečný platební rozkaz, jestliže:

- a) je žalobou uplatněn nárok na zaplacení peněžité částky vyplývající ze směnky nebo šeku,
- b) žalobce předložil originál směnky,

- c) žalobce předložil další případné listiny potřebné k uplatnění práva; tento předpoklad se uplatní jen v případě, že hmotné právo vyžaduje splnění dalších předpokladů a tyto další listiny jsou osvědčující naplnění těchto předpokladů),
- d) neexistuje důvod pochybovat o pravosti předložené směnky,
- e) vyplývá-li uplatněný nárok ze skutečností tvrzených žalobcem v žalobě a z obsahu směnky,
- f) žalobce navrhl, aby soud rozhodl směnečným platebním rozkazem.

Uvedené předpoklady jsou nastaveny kumulativně, rozhodnutí směnečným platebním rozkazem tak připadá v úvahu jen při jejich současném splnění. Není-li dán kterýkoli z výše popsaných předpokladů, soud nemá jinou možnost, než nařídít jednání.

Předpoklady pro vydání směnečného platebního rozkazu musí být žalobcem splněny na základě jeho vlastní iniciativy. Je nepřípustné, aby soud žalobce k naplnění těchto předpokladů vyzýval. Jedinou výjimkou z tohoto pravidla je výzva k odstranění vad podání.

ad a) Směnečný (šekový) platebním rozkazem lze rozhodnout jen v řízení zahájeném na základě žaloby (návrhu na vydání směnečného platebního rozkazu), jíž žalobce uplatňuje nárok

- na zaplacení peněžité částky ve výši směnečné sumy (případně částky nižší, neboť je na žalobci, zda v soudním řízení uplatní celý svůj nárok nebo jen jeho část) se směnečným příslušenstvím (zákonný šestiprocentní úrok ze směnečné sumy od splatnosti do zaplacení, náklady protestace a další náklady vynaložené na uplatnění směnky a směnečnou odměnu ve výši 1/3 procenta směnečné sumy), případně
- na zaplacení peněžité částky ve výši uplatnitelné postihové částky (částku, jíž žalobce v postavení směnečného dlužníka zaplatil na směnku), taktéž s odpovídajícím směnečným příslušenstvím (zákonný šestiprocentní úrok z postihové částky ode dne, kdy zaplatil, do zaplacení, náklady, jež v souvislosti s uplatněním směnky vynaložil, a směnečnou odměnu ve výši 1/3 procenta směnečné sumy).

Fakt, zda soud vydá směnečný platební rozkaz, ovlivňuje i povaha uplatněného nároku. Ne každý nárok vyplývající ze směnky nebo spjatý ze směnkou lze přiznat směnečným platebním rozkazem. Směnečným platebním rozkazem lze přiznat jen nárok na peněžité plnění. Například uplatnění nároku na vydání směnky stojí v úvahách o rozkazním řízení mimo hru.

Je otázkou, zda lze směnečným platebním rozkazem přiznat všechny peněžité nároky vyplývající ze směnky nebo související se směnkou. Příkladem nároku, o jehož přiznatelnost směnečným platebním rozkazem je třeba pochybovat je nárok na směnečné obohacení. Jelikož směnečné obohacení není nárokem vyplývajícím přímo ze směnky, přikláním se k závěru, že nárok na vydání směnečného obohacení směnečným platebním rozkazem přiznat nelze. Ve směnečném rozkazním řízení lze přiznat jen nárok na zaplacení směnečné sumy se směnečným příslušenstvím a nárok na směnečný postih, taktéž s odpovídajícím směnečným příslušenstvím.

Uplatňuje-li žalobce nárok, jenž je součástí směnečné pohledávky, je bezvýznamné, zda se jedná o přímý výkon směnečného práva (nárok vůči přímému směnečnému dlužníkovi) nebo směnečný postih (nárok vůči směnečnému dlužníku postihovému). U postihu nehraje roli ani fakt, zda se jedná o první nebo další postih (uplatnění směnky postihovým dlužníkem, jenž směnku nabyl zaplacením dluhu, vůči jinému postihovému dlužníku). V rozkazním řízení lze vyřídit i uplatnění nároku z důvodu směnečného regresu (uplatnění směnky dlužníkem, jenž směnku nabyl zaplacením dluhu, vůči přímo

zavázanému směnečnému dlužníku). Směnečným platebním rozkazem lze přiznat všechny výše uvedené nároky.

ad b) Vyřízení věci ve směnečném rozkazním řízení je podmíněno předložením originálu směnky. Ustanovení § 175 OSŘ zmiňuje prvopis směnky, jímž jest originál směnky. Uvedenému požadavku na předložení prvopisu směnky však zcela jistě vyhoví i stejnopis směnky. Směnečným platebním rozkazem lze rozhodnout jen v případě, že žalobce soudu předloží originál směnky, z níž je patrné, že existuje nárok uplatněný příslušnou směnečnou žalobou; nepřikládá-li žalobce další listiny, jimiž prokazuje svoji aktivní legitimaci, musí z předloženého originálu směnky vyplývat i fakt, že je věřitelem uplatněného nároku. Splnění předpokladů pro vydání směnečného platebního rozkazu se nezkoumá k okamžiku zahájení řízení, ale k okamžiku, kdy soud posuzuje naplnění předpokladů pro vyřízení věci ve směnečném rozkazním řízení. Není tedy relevantní, zda žalobce směnku předložil současně se žalobou, rozhodné jest, zda směnku předloží do okamžiku, kdy soud rozhoduje, zda vydá směnečný platební rozkaz nebo zda nařídí jednání.

Namísto originálu směnky lze směnečný nárok prokázat pravomocným usnesením o umoření směnky, ke splnění předpokladu pro vydání směnečného platebního rozkazu tedy postačí i předložení usnesení o umoření směnky.

Nelze přehlédnout fakt, že soudy v některých řízeních vyzývají žalobce uplatňující nárok ze směnky návrhem na vydání směnečného platebního rozkazu, aby předložili originál směnky. Jedná se o nepřipustný postup soudu neodůvodněně zvýhodňující žalobce. Způsob vyřízení uplatněného směnečného nároku (zda je nárok vyřízen ve směnečném řízení rozkazním nebo v prostém nalézacím řízení), má zásadní procesní důsledky na postavení stran. Doručením směnečného platebního rozkazu je vůči žalovanému (žalovaným) navozena koncentrace řízení; tento procesní postup soudu je tudíž nezbytně považovat za okolnost, jež významně zhoršuje procesní postavení žalovaného (žalovaných). Má-li být popsáním způsobem vychýlena rovnováha v procesním vztahu ve prospěch žalobce, je nezbytné, je nepřipustné, aby soud vyzýval žalobce ke splnění předpokladů pro vydání směnečného platebního rozkazu, pokud je žalobce nenaplnil sám. Pokud žalobce nepředloží směnku, nelze věc vyřídit v rozkazním řízení. Soud v takovém případě nařídí jednání.

Předložení směnky v případě uplatnění požadavku na vydání směnečného platebního rozkazu není samoučelným krokem. Žalobce směnku předkládá proto, aby soud měl možnost prověřit naplnění předpokladů pro vyřízení věci ve směnečném rozkazním řízení. Soud přezkoumá především fakt, zda předložená listina je či není směnkou.

Soud zkoumá rovněž fakt, zda není důvod pochybovat o pravosti předložené listiny. Rovněž pochybnost o pravosti listiny, již žalobce předložil jako směnku.

Jsem přesvědčen o faktu, že soud by měl posoudit i další okolnosti, které vypovídají o důvodnosti či nedůvodnosti uplatnění směnečného nároku a v případě, že soud na základě uvedeného zkoumání dospěje k závěru, že má pochybnosti ohledně důvodnosti uplatněného nároku, měl by nařídít jednání.

Předloží-li žalobce namísto směnky usnesení o umoření směnky, prověří soud jen právní moc usnesení a následně k listině přistupuje jako k listině veřejné a její pravost či obsah neprověřuje.

ad c) Jsou situace, kdy k prokázání směnečného nároku postačí samotná směnka, někdy se však směnečný vztah vyvine tak, že žalobce musí prokazovat i okolnosti, jež nelze prokázat směnkou. V takovém případě, je povinen předložit vedle směnky i další potřebné k uplatnění práva. Může se jednat o následující listiny:

- protestní listina - bylo-li nezbytné učinit zachovací úkon v podobě protestace (např. odepření placení hlavním směnečným dlužníkem), přičemž nárok je uplatněn vůči postihovému dlužníkovi,
- listiny prokazující směnečnou legitimaci žalobce, pokud tato nevyplývá přímo ze směnky (například smlouva o převodu rektasměnky, smlouva o prodeji podniku, listiny prokazující nabytí směnky děděním).

ad d) Soud je povinen před rozhodnutím, zda uplatněný nárok vyřídí v rozkazním či prostém nalézacím řízení zkoumat, zda není důvod pochybovat o pravosti listiny, kterou žalobce předložil jako směnku. Ve směnečném rozkazním řízení se provádí dokazování až v průběhu případného námitkového jednání. Soud je však povinen zkoumat splnění kvalifikovaných předpokladů pro vydání směnečného platebního rozkazu spočívající v předložení listin. Soud tudíž před případným vydáním směnečného platebního rozkazu posoudí obsah směnky a případných dalších žalobcem předložených listin, a na základě takového přezkumu směnky (šeku) posoudí, zda lze předloženou listinu považovat za směnku či nikoli a zváží, zda je či není dán důvod pochybovat o pravosti předložené listiny (směnky). Jeví-li se, že jde o směnku a není-li dán důvod k pochybnosti o pravosti listiny, je splněn další z předpokladů pro rozhodnutí směnečným platebním rozkazem. Má-li soud za to, že se nejedná o směnku, nebo konstatuje pochybnosti ohledně pravosti směnky, nařídí jednání.

ad e) Ustanovení § 175 OSŘ výslovně nezakotvuje požadavek, aby uplatněný nárok vyplýval ze skutečností uvedených žalobcem a z obsahu směnky, je nezbytné trvat na splnění předpokladu pro vydání směnečného platebního rozkazu, jenž spočívá v odpovídajícím odůvodnění uplatněného nároku substanciací žaloby (vylíčením rozhodných skutečností) a v souladu uplatněného nároku a obsahu směnky. Uplatňuje-li žalobce v řízení nárok, jenž nemá oporu ve skutečnostech tvrzených žalobcem, nemůže soud rozhodnout směnečným platebním rozkazem. Rozhodnutí směnečným platebním rozkazem nepřipadá v úvahu ani v případě, že uplatněný nárok nevyplývá z předložené směnky. V této situaci soud neřeší disproporci mezi vylíčením rozhodných skutečností a uplatněným nárokem výzvou dle ustanovení § 43 OSŘ, neboť tato pamatuje jen na odstranění nedostatků v podobě absence podstatných náležitostí nebo deficitu v rovině srozumitelnosti či určitosti žaloby. Předpoklad pro vydání směnečného platebního rozkazu v podobě souladu skutkových tvrzení obsažených v žalobě, obsahu směnky a uplatněného nároku není, jak jsem již uvedl výše, v ustanovení § 175 OSŘ výslovně uveden, z podstaty věci však vyplývá, že pokud žalobce v řízení uplatňuje nárok, jenž není podložen skutkovými tvrzeními žalobce a předloženou směnkou, nelze uplatněný nárok vyřídít v rozkazním řízení, neboť směnečné rozkazní řízení se v počáteční fázi před podáním námitek vede bez zohlednění procesního postojů žalovaného, řízení tedy může probíhat v podobě směnečného rozkazního řízení, jež extrémně akcentuje zájmy žalobce, jen v takovém případě, že po přezkoumání žaloby a předložené směnky soudce nepojme ani nejmenší pochybnost ohledně důvodnosti žaloby.

Skutková tvrzení žalobce prezentovaná v rámci vylíčení rozhodujících skutečností musí odpovídat znakům skutkové podstaty právní normy, ze které žalobce svůj nárok odvozuje. Tato

tvrzení mít takovou povahu a musí být prezentována v takovém rozsahu, aby z nich bylo možné dovodit aktivní legitimaci žalobce a pasivní legitimaci žalovaného. Soud přezkoumává fakt, zda existuje právní norma, o níž žalobce uplatněný nárok opírá, a zda skutkové okolnosti, jak jsou žalobcem vylíčeny, žalobcem tvrzené subjektivní právo skutečně zakládají. Současně soud zkoumá, zda uplatněný nárok vyplývá z předložené směnky (šeku) a případných dalších listin nutných k uplatnění práva. V části směnečného rozkazního řízení, jež probíhá před vydáním směnečného platebního rozkazu se nedokazuje. Soud pravdivost žalobcem tvrzených skutkových okolností zkoumá jen v omezeném rozsahu, a to jen ve vztahu k předložené směnce. Činí tak v pravděpodobnostní rovině odpovídající osvědčování. Tento požadavek není sice procesním předpisem výslovně požadován, vyplývá však z požadavku na předložení originálu směnky. Před vydáním směnečného platebního rozkazu musí soud nabýt přesvědčení, že je výrazně pravděpodobnější, že předložená směnka je pravá a že je z této žalobce oprávněn a žalovaný minimálně byl zavázán, než se jedná o padělek. Soud svoje zkoumání důvodnosti uplatněného nároku musí nezbytně omezit na prověření faktu, zda uplatněný nárok vyplývá z žalobcem tvrzených skutkových okolností a z obsahu směnky, soud však neprověřuje další roviny aktivní a pasivní legimitace; soud především nezkoumá případný zánik směnečného nároku, s výjimkou zániku postihového směnečného nároku obmeškáním. Pokud soud dospěje k závěru, že uplatněný nárok z předložené směnky (šeku) a případných dalších listin nevyplyvat nebo k závěru, že pochybuje o důvodnosti uplatněného nároku, když uvedená pochybnost musí mít odpovídající podklad v obsahu spisu (tato pochybnost musí být založena na skutkových tvrzeních žalobce, na obsahu směnky, případně může vyplynout z tvrzení obsažených v procesním podání žalovaného) soud směnečný platební rozkaz nevydává.

ad f) Směnečný platební rozkaz je nárokovou formou rozhodnutí, nelze jej tedy vydat bez výslovného návrhu žalobce, aby soud zvolil právě tuto formu rozhodnutí. Pokud tedy žalobce nenavrhe, aby soud rozhodl směnečným platebním rozkazem, je vyřízení věci ve směnečném rozkazním řízení vyloučeno; soud v popsané situaci nařídí jednání, čímž řízení nasměruje do prostého nalézacího řízení.

Jak jsem již několik uvedl výše, není-li splněn kterýkoli z předpokladů pro vydání směnečného platebního rozkazu, soud nařídí jednání. Je třeba konstatovat, že by byl nepsrávným procesní postup soudu, pokud by tento v případě nesplnění předpokladů pro vydání směnečného platebního rozkazu namísto nařízení jednání vyvíjel jakoukoli procesní aktivitu, jejímž cílem by bylo splnění chybějícího předpokladu pro vyřízení věci ve směnečném rozkazním řízení.

Nejsou-li splněny předpoklady pro vydání směnečného platebního rozkazu, a byly-li by splněny předpoklady pro rozhodnutí prostým platebním rozkazem, není možné věc vyřídit v prostém rozkazním řízení. Taková situace může snadno nastat; stačí, když žalobce nepředloží směnku nebo když nenavrhe, aby soud rozhodl směnečným, platebním rozkazem. Ustanovení § 178 OSŘ však jasně stanoví další postup pro případ nesplnění předpokladů pro vydání směnečného platebního rozkazu; tímto postupem jest nařízení jednání.